

Het Sint-Pietersziekenhuis in Brussel. De zwarte Mercedes rijdt tergend traag. Voor het eerst sinds de uitbraak van de coronacrisis zal de premier het front bezoeken. Langs de oprit van het hospitaal staan groene tenten. Die deden de voorbije maanden dienst als noodhospitaal. Een hospitaal voor het hospitaal. Voor de noodd tenten staat een eindeloze rij zorgverleners opgesteld. Ze wachten. Zodra de Mercedes van premier Sophie Wilmès nadert, keren ze haar de rug toe. Een na een. Zwijgend. In een loden stilte. “De politiek keert ons ook voortdurend de rug toe wanneer we om hulp vragen”, zegt een verpleegster van de socialistische vakbond. “Onze teams zijn onderbemand, het aantal burn-outs loopt op. We willen dat ons beroep geherwaardeerd wordt en dat er meer personeel komt.” De beelden van de stille, stugge witruggen gaan de wereld rond. De BBC, Reuters, *El Universal*, allemaal berichten ze over de actie. “Stil protest is zo krachtig”, kopt de Indiase krant *The Indian Express*.

Dat de beelden van de gekeerde ruggen zo ver rondreizen, komt omdat het zorgpersoneel zich overal op deze aardbol herkent in deze actie. “*Fini les applaudissements, place aux rassemblements.*” Gedaan met het applaus, tijd voor sociale actie, klinkt het begin van de zomer ook in Parijs. In juni laat de Franse zorgsector zich in maar liefst 250 manifestaties zien. Geriaters, onderhoudspersoneel, anesthesisten, dokters, administratief personeel, zorgkundigen, keukenpersoneel, verpleegkundigen, vrijwilligers, radiologen en de andere -ologen, ze zijn er allemaal bij. Nathalie Ritz, verpleegster in de regio Parijs is het spuugzat. Ze komt

met haar collega's haar "*ras-le-bol*" uitdrukken, achter het spandoek "*Ni nonne, ni conne, ni bête de somme!*" Geen non, geen idioot, geen sloof. "We willen geen medaille of kleine bedankingspremie. We willen een degelijk loon."

"*Heute Helden, morgen vergessen?*" vraagt een spandoek van verpleegsters in Berlijn. Vandaag helden, morgen vergeten? Over de hele planeet hebben zorgwerkers ontelbare levens gered en dat doen ze nog altijd. Vaak is dat gebeurd ten koste van hun eigen leven. Begin juli rapporteert Amnesty dat in de wereld minstens drieduizend gezondheidswerkers zijn overleden aan de gevolgen van het coronavirus.¹ Dat cijfer is wellicht een zware onderschatting.

In het heetst van de coronacrisis hebben onze ziekenhuizen straf werk geleverd, ondanks de onderbezetting. Hier geen Amerikaanse toestanden met overvolle ziekenhuisgangen, noodgedwongen triages van patiënten of aanrukende koelwagens om de lijken weg te brengen. Uit het Italiaanse drama zijn snel lessen getrokken: speciale covid-afdelingen, extra bedden op intensieve, de chronische zorg terugschakelen, gescheiden patiëntenstromen. De onverzettelijkheid en de inzet van personeel en directies hebben voor wonderen gezorgd.

Werken in de zorg is een van de mooiste dingen op aarde. Het is mensenwerk. Je werkt met mensen die ziek zijn, die lijden en vechten, die pijn hebben of angst, die smeken of dankbaar zijn. Mensen die hun hoop in jouw

handen leggen. Daar ga je mee aan de slag. Maar gebrek aan collega's, aan middelen, aan tijd, aan respect, maakt dat engagement vaak onmogelijk. "Ik zou graag eens tijd hebben voor een babbel met de man die nooit iets vraagt, op het einde van de gang", zegt Sandra. De werkdruk bij haar, in de geriatrie, is te groot. Dat is schadelijk voor de man die nooit iets vraagt, maar het is ook schadelijk voor Sandra. Ze wil haar job verdorie goed kunnen doen. Daar haalt ze haar genoegdoening uit. Als dat niet meer lukt, hangen velen hun witte kiel aan de haak.

Het suddert al lang in de zorg en dat kleine virus doet het potje goed overkoken. De acties van de witjassen in juni zijn overall veel groter dan verwacht. Het zit diep. Bergen hebben ze verzet, uren niet geteld, nachten doorgewerkt. Net als de schoonmakers, het keukenpersoneel en de technici. Maar applaus leg je niet tussen de boterham. Het is tijd respect om te zetten in budget. "De afgelopen maanden hebben de mensen zich verschrikkelijk ingezet. Er was geen uitval van personeel, integendeel. Iedereen wilde er staan tijdens die zware periode. De gedrevenheid was enorm", zegt een vakbondsman uit Bellegem. "Nu voeren we actie want praatjes vullen geen gaatjes. België bengelt in Europa onderaan op het vlak van het aantal verpleegkundigen per bed. Verminder de arbeidsdruk door meer mensen in te zetten en maak zo het beroep aantrekkelijker. We hebben bijkomende krachten nodig."

Jarenlang werden kosten voor de zorg als 'last' gezien. Volgens de politiek correcte regels moest erop bespaard wor-

den. Ondanks de vergrijzing en de verhoogde zorgnood, ondanks de toename van chronische ziektes, ondanks de complexere en duurdere zorg, verlaagde de regering-Di Rupo de groeinorm van het budget voor de gezondheidszorg van 4,5 naar amper 3 procent. Nadien verlaagde de Zweedse coalitie dat plafond nog verder naar maximaal 1,5 procent. De Christelijke Mutualiteiten telden uit dat de zorg het de afgelopen vijf jaar structureel met twee miljard euro minder heeft moeten doen.² Een kaalslag. Maar voor sommigen gaat die nog niet ver genoeg. Bij de eindeloze regeringsonderhandelingen stelde Bart De Wever begin januari weer voor om nog eens 5,2 miljard euro te besparen in de gezondheidszorg. Dat is nog maar een paar maanden geleden.

“Toen ze schrik hadden om dood te gaan, werden wij opeens allemaal helden. Vandaag zijn ze ons alweer vergeten.” Monica Mariotti is gebeten. “Binnenkort zullen we weer gezien worden als mensen die het achterste afvegen, lui zijn en te duur.” Ze is verpleegster op de intensive care in het zwaar getroffen Italiaanse Cremona. “De dingen zijn nu veel harder dan tijdens de piek. Toen hadden we een vijand te bevechten. Nu hebben we een beetje tijd om na te denken. Verloren voel ik me, doelloos.” Bij de piek waren ze overdonderd, hadden ze geen tijd voor gepieker. Maar met de daling van de curves daalde ook de adrenaline. “Ik lijd aan slapeloosheid en nachtmerries”, zegt Monica. “Ik word ’s nachts wel tien keer wakker met ademtekort en met een hart dat als een gek tekeergaat.”

Maar de weerbaarheid van de zorgsector is groot. Zijn ze ons vergeten? Dan laten we ons horen! Van Mexico-Stad tot Manilla, van Johannesburg tot Oslo trekt ‘de eerste linie’ ten strijde. Een klassenstrijd van de onmisbaren, de onzichtbaren. Een strijd die een bredere emancipatiebeweging op gang kan trekken.

“Nee, wij zijn geen helden,” zegt Caroline Fiat, “we zijn gezondheidswerkers. We willen gewoon naar waarde geschat worden. Een held is iemand die een onderbroek draagt over zijn panty’s. Niet iemand met een witte jas. Als ze de afgelopen twee jaar hadden gedaan wat nodig was, dan hadden we vandaag geen ‘helden’ nodig. Dan waren we goed geïnformeerd, met genoeg personeel en voldoende materiaal om deze crisis aan te pakken.” Drie jaar geleden, in 2017, schreef Caroline Fiat geschiedenis. Zij werd toen de eerste verkozen zorgkundige ooit in de Franse Assemblée Nationale. Een werkende mama. Hoe vaak heeft ze niet campagne gevoerd met een van haar kinderen in de buggy? Ze kon zich niet altijd een babysit veroorloven. “In het parlement keken ze neer op wat ik zei”, vertelt ze. “Weet je wat de minister van Volksgezondheid me vertelde? Hij zei me: ‘Ik begrijp dat je het allemaal niet begrijpt.’ Ik wérk verdorie in de zorgsector!” Zo denigrerend zijn de dure-woorden-kletsers, vol misprijzen voor de terreinkennis zelf. “Ze hebben me nooit ernstig genomen. Maar al wat ik voorspelde over de zorg is nu wel aan het gebeuren.”

Ze hebben ons nooit ernstig genomen: het is een gevoel dat breed leeft. In de hele werkende klasse.

*

Sterren zie je pas als het donker wordt

Sterren zie je pas als het donker wordt. In de coronacrisis is het plots donker geworden. Heel donker. Maar je kunt wel beter de sterren zien.

Als we iets geleerd hebben, dan wel wie vandaag werkelijk de samenleving doet draaien. Dat zijn niet de overbetaalde CEO's, de magnaten of de fiscale engineers. Jarelang hebben ze ons verteld dat zij voor onze welvaart zorgen. Niks van. Het is de werkende klasse die de boel gaande houdt. Gewone werkende mannen en vrouwen. Zij die nooit in praatprogramma's of op opiniepagina's verschijnen, behalve wanneer er 'over hen' gepraat wordt. Zij die elke dag hun arbeid verkopen. Die de rekken vullen. De vrachtwagens lossen. De beddenlakens wassen. De bejaarden verzorgen. De aardbeien plukken. De winkels bedienen. De karkassen uitbenen. Het afval ophalen. De fabrieken doen draaien. De branden blussen. De gangen schoonmaken. De kleuters verzorgen. Zonder al deze mensen zouden we in tijden van pandemie niet overleven. We zouden niet verzorgd worden, geen eten hebben, niet veilig zijn. En terwijl zij zich blootstellen aan het virus, leveren ze het bewijs van de gapende kloof tussen de waardering voor hun arbeid op de markt – een karig